

121

HIZTEGI BATUA

aldarazi – alo¹

aldarazi, aldaraz, aldarazten. *du* ad.

aldare iz.: *aldareko sakramentua*.

aldare nagusi

aldareratu, aldarera(tu), aldareratzen. *daldu* ad. *g.er.*

aldaro iz. 1 *Zah. g.er.* 'jantziaren beheko ertzeko gorabehera'. 2 'balantza'.

aldaroka adlag. 'balantzaka'.

aldarri

aldarri egin 'aldarrikatu'.

aldarrika adlag. 'aldarri eginez'.

aldarrikapen

aldarrikari

aldarrikatu, aldarrika(tu), aldarrikatzen. *du* ad.

aldarte

aldartez *Zah. g.er.* 'aldarteka'.

aldarteka

aldartetsu

aldats iz. 'aldapa, malda': *aldats behera, aldats gora*.

aldats egin 'zail egin'.

aldats iruditu 'zail iruditu'.

aldatu, alda, aldatzen. *daldu* ad.

-ra aldatu 1 *du* ad. '-ra eraman, ekarri': *Eibartik Gasteiza aldatu zuten*. 2 *da* ad. 'bizitzera joan, egoitza aldatu': *menditik herrira aldatu zen*.

-z aldatu 1 *du* ad.: *liburuak lekuz aldatu ditugu*. 2 *da* ad.: *laster aldatuko gara etxez*.

aldatzaile iz.: *diru-aldatzailea; porru-aldatzailea; testu-aldatzailea*.

aldatze

aldatzeko iz.: 'aldatzen den arropa'.

aldaxka iz. *Sin.* kimu.

aldaxkatu, aldaxka(tu), aldaxkatzen. *da* ad.

alde 1 iz.: *alde handia dago batetik bestera*.

-en aldean: *ederrak dira mairuak hauen aldean*.

alde-alde: *alde-alde zer balio du soineko horrek?*

alde-aldean 'ia-ia': *nire otoi zak txit laburrak dira, alde-aldean bortxaz bezala eginak*.

alde 2 iz.: *mendiaren alde honetan*.

-en alde

-en alde egin '(norbaiten) alde atera, jokatu, mintzatu', etab.

alde!

alde-aldetik

aldean beste

alde aurretik h. alde z aurretik.

alde aurrez h. alde z aurretik.

alde bat *Lap.* eta *Naf.* 'erabat, betiko': *alde bat etorri da Ameriketatik*.

alde batera

¹ Arau honek osatu eta eguneratu egiten du 44. Arauan argitaratutako Hiztegi Batuko zerrenda, aldarazi - alo tarteko hitzi dagokienez. Arau berria da, beraz, kontuan hartzekoa.

- alde batera utzi
 alde bat utzi
 alde-berdin
 alde egin
 alde eragin
 alde guztiz
 alde hemendik!
 alderen alde *Sin.* alderik alde.
 alderik alde *Sin.* alderen alde.
 aldetik
 alde 3 iz. 'taldea'.
 aldeia atera
 aldean 1
 aldean eduki
 aldean eraman
 aldean hartu
 aldean izan
 aldean 2 (inguruan): *seiak aldean etorriko da.*
 aldeanitz* e. aldeaniztun.
 aldeaniztun izond. 'alde anitzekoa, alde askokoa'.
 aldebanatu, aldebana, aldebanatzen. *daldu* ad.
 aldebakarreko izond.
 aldebiko izond.
 aldegin* e. alde egin.
 alde(-)egite
 aldehido iz. *Kim.*
 aldekide izond. *Mat.*
 aldeko
 aldenarazi, aldenaraz, aldenarazten. *du/dio* ad.
 aldenaz beste* e. aldez beste.
 aldenbeste* e. aldean beste.
 aldendu, alden, aldentzen. *daldu* ad. 1 'urrutiratu'. 2 *Bizk.* 'galdu': *erlojua aldendu zait.*
 aldenik alde* e. alderik alde.
 aldera 1: *karitatea behar da guztien aldera; bere hartzeakoaren aldera izan ditu ehun libera; adibide batzuk jarriko ditugu, lana errazte aldera.*
 aldera 2 (inguruan): *seiak aldera etorriko da.*
 alderaketa
 alderakizun iz. *g.er.* 'erkaketa'.
 alderako 1 adlag. '-en truke'. 2 izlag. '-en aldeko': *Baalen alderako gurpena.*
 alderakotzat *Zah.* '-en alde, -en aldeko'.
 alderantzi iz. 'ifrentzua, atzeko aldea'.
 alderantzira
 alderantziz
 alderantzizko
 alderanzketa* e. inbertsio.
 alderatu, aldera(tu), alderatzen. 1 *zaio* ad. 'hurbildu'. *Anton.* aldaratu. 2 *du* ad. 'erkatu'.
 alderatze
 alderdi
 alderdikari izond. 'alderdikoia': *jokabide alderdikaria.*
 alderdikeria
 alderdikide
 alderdikide egin
 alderdikoi
 aldero* e. aldaru.
 alderoka* e. aldaroka.
 alderrai izond.
 alderreskan adlag. 'errenkan, segidan': *zortzi egunean alderreskan.*

alderri iz. 'aldiria'.

aldetu, alde(tu), aldetzen. *zaio ad. Zah.* 'alde atera, alde jarri': *Jainkoa aldetuko zaigu.*

aldez

aldez alde

aldez... aldez...: *aldez damu dut, eta aldez atsegin.*

aldez aurreko

aldez aurrefik

aldez beste

aldez besteko

aldez edo moldez

aldezkarri

aldezle h. **aldezkarri.**

aldezpen iz. 'defentsa'.

aldezfaile h. **aldezkarri.**

aldeztu, aldeztu, aldezten. *du ad.*

aldi: *aldian aldiak eskatzen duena egin; aldian aldiari dagokion eran jokatu.*

aldian aldiko

aldian behin

aldi bat *lpar.* 'behin'.

aldi baterako 'aldi luze baterako'.

aldi batez *g.er.*

aldi berean 'batera'.

aldiko adlag. 'aldi bakoitzean'.

aldibereko izlag.: *aldibereko itzulpena; aldibereko okupazioa.*

aldiberekotasun

aldigaitz iz. *g.er.* h. **alditxar.**

aldigaizto iz. *g.er.* h. **alditxar.**

aldika adlag. 'aldizka'.

aldikada iz. 'denboraldia'.

aldikal adlag. *Zub.* 'aldiko, aldi bakoitzeko'.

aldimaitza* e. **batzorde.**

aldin* e. **balioa**, etab.

aldiri iz.: *Bartzelonako aldirietan.*

aldiriko tren

aldiritar

aldiri adlag. 'aldi oro(z)'.

alditsu

alditxar iz. 'ondoeza; ezbeharra'.

alditxartu, alditxar(tu), alditxartzen. *da ad.*

alditxartze

aldiune

aldiz 1 lok. 'berriz, ostera': *gutxi hiltzen ditu goseak; anitz, aldiz, aseak.*

aldiz 2 adlag. 'batzuetan'.

aldiz-aldiz: *aldiz-aldiz zapatariak zaldiz.*

aldiz 3 adlag.: *hiru aldiz saiatu zen; hamar aldiz handiagoa.*

aldizka

aldizkako

aldizkari

aldizkaritegi

aldizkatu, aldizka(tu), aldizkatzen. *daldu ad.*

aldizkatze

aldizkingi* e. **aldizkari.**

aldizko iz. *Bizk.* 'apeta'.

aldjezairitar* e. **aljeriar.**

aldra

aldraka

aldrebes 1 izond.: *ume aldrebesa, arrazoi aldrebesak.* 2 adlag.: *dena aldrebes, dena atzekoz aurrera.*

aldbeskeria

aldbestu, aldbebes(tu), aldbestesten. *du* ad. 'aldbebes jarri'.

aldun* e. ahaldu.

aldundi

ale *Sin. bihi, garau*: 1 'bihia, garaua': *arto-alea, gari-alea; ez da ikaslerik agertu, ezta alerik ere*. 2 'baitekoa, unitatea': *liburu berriaren ale bana eskaini digu*. 3 (hitzez-elkarketaren bigarren osagai gisa) 'handia, ezustekoa': *hura gizon-alea!*

aleatorio* e. ausazko, menturazko.

aleazio iz. *Heg.*

alegatu, alega, alegatzen. *du* ad. 'argudiatu'.

alegazio

alegera izond. *Ipar.* 'alaia'.

alegera(-)belar 'sesamoa' (*Sesamum indicum*). *Sin. alegera.*

alegerarik adlag. *Ipar.*

alegeragarri izond. *Ipar.*

alegeraki adlag. *Ipar.*

alegerarazi, alegeraraz, alegerarazten. *du* ad. *Ipar.*

alegeratasun iz. *Ipar.*

alegeratu, alegera(tu), alegeratzen. *da/du* ad.

alegeria* e. alegera(-)belar.

alegia

alegia egin *Ipar.* 'itxura egin'.

alegialari

alegiazko

alegoria

alegrantzia iz. *Beh.*

alegratu* e. alegeratu.

alegre* e. alegera.

alegría iz. *Zah.* h. alaitasun.

alehun

alehungarren ord.: *alehungarren aldiz esan zion.*

alehunka

alejale izond. eta iz. *Sin. bihijale.*

alelo iz. *Biol.*

aleluia

aleman 1 (herritarra). *Sin. alemaniar.* 2 (hizkuntza).

alemanera* e. aleman.

alemaniar (herritarra). *Sin. aleman.*

alergia

alergiko

alero iz. 'ala edo gabarra gidatzen duena'.

alertze iz. *Larix decidua.* *Sin. laritz.*

aletegi iz. *Sin. bihitegi, garautegi.*

aletsu izond. *Sin. bihitsu, garautsu.*

aletu, ale(tu), aletzen. 1 *da* ad. 'alez bete'. 2 *du* ad. 'aleak bereizi'.

alezta iz. *g.er.* 1 'erbatza'. 2 'izpi gogorra'.

alezuri iz. *Symphoricarpos albus.*

alfabetatu, alfabeta, alfabetatzen. *da/du* ad.

alfabetatze

alfabetiko

alfabetikoki

alfabeto

alfanumeriko izond.: *kode alfanumerikoa.*

alfer

alfer gaiztoan *g.er.*

alfer gorotz

alfer-lur *Sin.* etze.

alfer-putz

alferreko izlag.: *alferreko bitartekoak baztertu.*
alferretan adlag. *Ipar.:* *alferretan mintzo zara.*
alfer solas
alfer zotz

alferez iz. *Heg.*

alferkeria

alferki adlag. *Zah.*

alferlan

alferraldi

alferreksi, alferrets, alferresten. *du ad. Zah.*

alferrik

alferrik egon

alferrik galdu

alferrikako

alferrontzi

alfertasun

alfertu, alfer(tu), alfertzen. *1 da/du ad. 'alfer, nagi bihurtu'. 2 du ad. Zah. 'alferrikako bihurtu'.*

alfertzar

alfonbra iz. *Heg. 'tapiza'.*

alfonbragintza iz. *Heg. 'tapizgintza'.*

alga iz. 'ur landarea'.

algara

algaraz

algaraka

algarrobo iz. *Cerantonia siliqua.*

algarrobo(-)leka

algebra* e. **aljebra.**

algebraiko* e. **aljebraiko.**

algeriar* e. **aljeriar.**

algo* e. **ahalgo.**

algodoi* e. **kotoi.**

algoritmo

alha(n) *1 'jaten, bazkatzen': behiak alha(n) zebiltzan. 2 'jardunean, ibilian': garbigailua alha(n) ari izan da goiz osoan.*

alha(n) izan *1 'bazkatu': Larrunen alha(n) ziren ardiak. 2 '(tresnak) ari izan, ibili': gure auto zaharra alha(n) da oraino.*

alhadura iz. *Ipar. 'ausikia'.*

alhagia iz. *Ipar.*

alhagune iz. *Ipar.*

alhapide iz. *Ipar.*

alharazi, alharaz, alharazten. *du ad. Ipar.*

alharazle iz. *Ipar.*

alhatu, alha(tu), alhatzen. *Ipar. 1 da ad. 'bazkatu, larratu': behiak eta behorrak han alhatzen dira. 2 du ad. 'alharazi': bazka gurietan alhatuko ditut neure ardiak.*

alhatzaile iz. *Ipar.*

aliantza iz. *Pol., Hist.*

aliatu iz. eta izond.

alienatu, aliena, alienatzen. *da/du ad. 'besterendu'.*

alienazio iz. 'besterentzea'.

aligot iz. *Pagellus acarne.*

aliketia

alimale izond.: *mutil alimale traste bat.*

alimaleko izlag.: *alimaleko liburua; bizar alimaleko batekin.*

alimentu iz. *Heg., Beh.*

aliota iz. *Gavia sp.*

alisio iz. *Meteorol.*

aliterazio iz. *Liter.*

alix 'irain hitza': *hago isilik, alix hori!*

aljebra
 aljebraiko
 aljeriar (herritarra).
 aljertar (herritarra).
 alka
 alka(-)belar iz. *Dactylis glomerata*.
 alkabuz* e. arkabuz.
 alkali iz. *Kim*.
 alkalino izond. *Kim*.
 alkaloide iz. *Kim*.
 alkandora iz.: *alkandora hutsean, alkandora hutsik*.
 alkanfor* e. kanfor.
 alkanforrondo* e. kanforrondo.
 alkantarila* e. estolda.
 alkar* e. elkar.
 alkate
 alkate-soinu
 alkatego h. alkatetza.
 alkateorde
 alkatetza
 alkatxofa iz. *Heg. h. orburu*.
 alki* e. aulki.
 alkilatu* e. alokatu.
 alkimia
 alkitran* e. brea, galipot.
 alkohol
 alkoholizatu, alkoholiza, alkoholizatzen. *daldu ad.*
 alkoholdun izond.: *edari alkoholduna*.
 alkoholiko
 alkoholismo
 almaatar (herritarra).
 almadia
 almaiz iz. 'motrailua'.
 almaka iz. *Ipar. g.er. h. aldaka*.
 almanaka
 almandrongila* e. (haragi) bola.
 almazari iz. 'garañoa'.
 almazen iz. *Heg. Beh. h. biltegi*.
 almena
 almendra iz. *Heg.* 'arbendola'.
 almendrondo *Heg.* 'arbendolondoa'.
 almeza iz. *Celtis australis*.
 almidoi
 almidoitu, almidoi(tu), almidoitzen. *du ad.*
 almidoiztatu* e. almidoitu.
 almirante 1 iz. 'itsas armadako goi buruzagia'.
 almirante 2 iz. *Zah.* 'amabia, aguazila, udaleko enplegatua'.
 almohade iz. *Hist.*
 almorabide iz. *Hist.*
 almortzu iz. *Bizk. g.er.* 'gosaria'.
 almute
 almute(-)dantza
 alo *Ipar.:* goazen, alo!

(Euskaltzaindiak, Arantzazun,
2002ko uztailearen 18an onartua)